

Opakovaně narušovaná místa

Druhy raných sukcesních stadií nesnáší konkurenci okolní vegetace. Dokáží rychle obsadit volné plochy, avšak s pokračující sukcesí a zarůstáním z lokalit postupně mizí. V přirozených podmínkách tyto druhy nacházely vhodná stanoviště na březích toků i stojatých vod, na plochách narušovaných zvěří či kolem skalnatých výchozů. Lidskou činností byly vytvořeny biotopy jako například povrchové odvodňovací příkopy či nezpevněné okraje a zářezy cest. V podmínkách Šumavy se specifickým biotopem staly plochy po odstraněných „hraničních drátech“.

Místa s dostatkem vlhkosti a zároveň s obnaženými ploškami volné půdy vyhledává všivec lesní (*Pedicularis sylvatica*). Tato poloparazitická rostlina se vyskytuje na rašelinných loukách i extenzivních pastvinách. Všivec není náročný na hostitelské rostliny a připojuje svá haustoria (přeměněné kořeny) na různé druhy trav i širokolistých bylin.

Masožravá rostlina tučnice obecná (*Pinguicula vulgaris*) se šíří na volné plochy pomocí pupenů tvořených mladými svitnutými listy. Při jarním tání se pupeny odlamují, šíří se vodou a uchycují na nových plochách.

Plavuňka zaplavovaná (*Lycopodiella inundata*) je jednou z nejvzácnějších rostlin Šumavy. Dokáže však poměrně rychle kolonizovat místa s vlhkou obnaženou půdou chudá na živiny. Neobstojí ale v konkurenci vzrůstnějších bylin a v náletu dřevin. Tak již zaniklo několik lokalit, na kterých se plavuňka objevila brzy po odstranění „hraničních drátů“ v 90. letech.

Plavuníky, kterých je na Šumavě šest druhů, jsou vázány na plochy s malou konkurencí. Plavuník alpský (*Diphasiastrum alpinum*) je tundrový druh, jehož hlavní rozšíření leží v severské tundře a v horách nad hranicí lesa. Na rozdíl od plavuňky jsou plavuníky dlouhověké a trvá mnoho let, než spora vyklíčí a z podzemního gametofytu vyroste nová zelená rostlina.

Rozchodník huňatý (*Sedum villosum*) je jedním z nejohroženějších druhů střední Evropy. Roste na rašelinných loukách a prameništích a vyhledává zejména narušovaná místa s obnaženou půdou. Změna hospodaření měla na tento druh katastrofální dopad, z dříve 300 známých lokalit zbývají už jen čtyři poslední, z toho dvě na Šumavě.

všivec lesní a jeho biotop • Wald-Läusekraut und sein Biotop

tučnice obecná a její biotop • Gewöhnliches Fettkraut und sein Biotop

plavuňka zaplavovaná a její biotop • Sumpfbärlapp und sein Biotop

plavuník alpský a jeho biotop • Alpen-Flachbärlapp und sein Biotop

rozchodník huňatý a jeho biotop • Sumpffetthenne und ihr Biotop

Wiederholt gestörte Stellen

Die Pflanzenarten von frühen Sukzessionsstadien vertragen keine Konkurrenz der umliegenden Vegetation. Sie sind imstande freie Flächen schnell zu besetzen, aber verschwinden von den Lokalitäten mit der fortschreitenden Sukzession und dem Bewachsen von Flächen. In den natürlichen Bedingungen fanden diese Arten geeignete Standorte an Ufern von Wasserläufen sowie stehenden Gewässern, auf durch Wild gestörten Flächen oder um Felsausstriche. Durch die menschliche Tätigkeit wurden Biotope geschaffen, wie z. B. Oberflächenentwässerungsgräben oder unbefestigte Wegeränder und -einschnitte. In den Bedingungen des Böhmerwaldes wurden zu einem spezifischen Biotop Flächen nach dem entfernten Eisernen Vorhang.

Standorte mit ausreichender Feuchtigkeit und gleichzeitig entblößten Flächen von freiem Boden sucht das Wald-Läusekraut (*Pedicularis sylvatica*) aus. Diese halbparasitische Pflanze kommt auf Moorwiesen sowie extensiven Weiden vor. Das Wald-Läusekraut ist an Gastgeberpflanzen nicht anspruchsvoll und schließt ihre Haustoria (umgewandelte Wurzeln) an verschiedene Arten von Gräsern sowie breitblättrigen Kräutern an.

Die Karnivore Gewöhnliches Fettkraut (*Pinguicula vulgaris*) verbreitet sich auf freie Flächen mit Hilfe von Knospen, die mit jungen zusammengerollten Blättern gebildet werden. Bei der Frühlingsschmelze brechen die Knospen ab, werden mit Wasser verbreitet und haften auf neuen Flächen an.

Der Sumpf-Bärlapp (*Lycopodiella inundata*) ist eine der wertvollsten Pflanzen des Böhmerwaldes. Er schafft jedoch ziemlich schnell nährstoffarme Standorte mit feuchtem entblößtem Boden zu kolonisieren. Er kann aber in der Konkurrenz von Kräutern mit höherem Wuchs und bei der Besamung von Sträuchern und Bäumen nicht standhalten. Dadurch verschwanden einige Lokalitäten, in denen der Sumpf-Bärlapp bald nach der Entfernung der „Grenzdrähte“ in den 1990er Jahren erschien.

Die Flachbärlappe, die es sechs Arten im Böhmerwald gibt, sind an Flächen mit einer kleinen Konkurrenz gebunden. Der Alpen-Flachbärlapp (*Diphasiastrum alpinum*) ist eine Pflanzenart der Tundra, deren Hauptverbreitung in der nordschen Tundra und den Bergen oberhalb der Waldgrenze liegt. Im Gegenteil zum Bärlapp sind die Flachbärlappe langjährig und es dauert viele Jahre, bis die Spore keimt und eine neue grüne Pflanze aus dem unterirdischen Gametophyt wächst.

Die Sumpf-Fetthenne (*Sedum villosum*) ist eine der meistgefährdeten Arten von Mitteleuropa, die auf Moorwiesen und in Quellgebieten wächst und vor allem gestörte Stellen mit entblößtem Boden aussucht. Das veränderte Bewirtschaften hatte eine katastrophale Auswirkung auf diese Art, von früher 300 bekannten Lokalitäten bleiben nur noch vier letzte, davon zwei im Böhmerwald.

Europäische Union
Evropská unie
Europäischer Fonds für
regionale Entwicklung
Evropský fond pro
regionální rozvoj

Ziel ETZ | Cíl EÚS
Freistaat Bayern –
Tschechische Republik
Česká republika –
Svobodný stát Bavorsko
2014 – 2020 (INTERREG V)

Přírodovědecká
fakulta
Faculty
of Science

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

